

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКИХ ПРАВ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ ТА САМОЗАХИСТ

Міжнародний альянс інтелектуальної власності (ІПА) ще у 2010 р. заніс Україну до пріоритетного списку який складається з 13 країн, що перебувають під особливим спостереженням за рівнем піратства. ІПА пояснив своє рішення тим, що рівень цифрового та інших видів піратства в країні високий і не одержує належної уваги від уряду. На сьогодні за рівнем піратства Україна перебуває серед лідерів у Європі [1, с. 38]

Зважаючи на те, що в Україні немає чіткої нормативно-правової бази захисту інтелектуальної власності в Інтернеті, все актуальнішою стає проблема захисту авторських прав в Мережі. Все частіше виникає питання: чи можна впоратись з незаконним використанням об'єктів авторського права?

Питання захисту прав власності в мережі Інтернет ще не зайняли належне місце у планах науково-дослідної роботи наукових установ і навчальних закладів. Хоча проблеми прав інтелектуальної власності досліджуються багатьма як вітчизняними, так і зарубіжними науковцями. О. Ардановим, А. Бойченком, Ю. Бошицьким, А. Григоренком, О. Дзерою, М. Денисюком, Р. Дробов'язко, В. Калятіним, О. Кохановською, Ю. П. Мусієнком, О. Підпригорою, О. Сергєєвим, С. Харитоновим, Р. Шишкою, але поки що в Україні відчувається недостатність спеціальних монографічних праць, присвячених проблемам захисту прав інтелектуальної власності, хоча цих питань, в тому чи іншому аспекті, торкалися різні автори.

Метою дослідження є обґрунтування проблеми захисту права інтелектуальної власності в мережі Інтернет.

Завданнями даної наукової роботи є виявлення проблем пов'язаних із захистом права інтелектуальної власності та розкриття суті самозахисту, як одного із способів захисту прав інтелектуальної власності в мережі Інтернет.

Авторське право є одним з найважливіших видів охорони інтелектуальної власності в Інтернеті в силу, як мінімум, двох причин. По-

перше, більшість матеріалів, що передаються Інтернетом (тексти, зображення, звукові сигнали) є творами в юридичному сенсі і, таким чином, є предметом авторського права. По-друге, оскільки сама природа електронних телекомунікацій вимагає багатократного копіювання даних в процесі передачі їх каналами зв'язку та ознайомлення з ними необмеженого кола споживачів, природно, постають питання стосовно дотримання при такому копіюванні авторських прав.

Проблеми, породжувані інформаційними та комунікаційними технологіями, є власне, новим обличчям споконвічних проблем. Статтею 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права»[2] передбачено випадки, що дають підстави для судового захисту. Це перш за все вчинення будь-якою особою дій, які порушують особисті немайнові права суб'єктів авторського права і суміжних прав; піратство (опублікування, відтворення); плагіат; вчинення дій, що створюють загрозу порушення авторського права і суміжних прав; будь-які дії для свідомого обходу технічних засобів захисту, зокрема виготовлення, розповсюдження, ввезення з метою розповсюдження і застосування таких технічних засобів та інші.

Одними з найбільш поширених порушень прав інтелектуальної власності в Україні є піратство, особливо у сфері програмного забезпечення, плагіат, право на ім'я, право на захист своєї репутації, право на публічне використання твору, що свідчать про недосконалість системи захисту авторського права в Україні. Тому, досить частими стали випадки незаконного розповсюдження творів у мережі Інтернет, їх публічне оприлюднення у громадських місцях, закладах торгівлі, харчування тощо. Щодо плагіату, то судові справи про плагіат надзвичайно складні, оскільки довести сам факт плагіату непросто.

Не викликає сумнівів те, що успішне розв'язання проблем залежить від прозорої та послідовної державної політики органами виконавчої, законодавчої та судової влад та активного співробітництва з відповідними міжнародними організаціями, але нині, як вже зазначалось, немає єдиного

закону, який би регулював відносини у мережі Інтернет. Тому, для захисту прав інтелектуальної власності визначається самозахист, який може мати місце з боку як фізичної, так і юридичної особи.

Для самозахисту права інтелектуальної власності як способу захисту цивільних прав характерним є те, що особа захищає свої права та інтереси своїми власними діями. Іншими словами, це - захист без звернення до суду або іншого органу, який здійснює захист цивільного права [3, с.10].

Самозахистом не визнається здійснення заходів щодо охорони свого майна, звернення до третіх осіб, які надають послуги із забезпечення охоронності майна чи безпеки особи. Самозахистом є лише перешкоджання будь-яким третім особам, які неправомірно посягають на цивільні права, заподіяння шкоди цивільним правам та інтересам інших осіб тощо.

Самозахист права інтелектуальної власності може мати місце з боку як фізичної, так і юридичної особи.

Самозахист допускається за таких умов:

а) має місце порушення права інтелектуальної власності або небезпека його порушення;

б) існує необхідність припинення (попередження) порушення власними силами;

в) заходи самозахисту адекватні ступеню небезпеки правопорушення, тобто заподіяння шкоди порушнику чи іншій особі має бути санкціонованими законом, не виходити за межі дозволеного.

Зважаючи на можливість заподіяння шкоди цивільним правам інших осіб при застосуванні самозахисту (заподіяння шкоди майну, немайновим благам), він допускається при дотриманні таких умов:

а) заподіяна шкода має бути менш значною;

б) реальна небезпека, яка загрожувала цивільним правам особи за таких обставин, не могла бути усунена іншими засобами. Застосування цього способу у вказаних межах звільняє від відповідальності за шкоду, заподіяну

третій особі, яка порушила або порушує права та інтереси того, хто захищається.

Із способів, передбачених для судового захисту, самозахист права інтелектуальної власності може відбуватися лише такими, як:

- 1) припинення дії, яка порушує право;
- 2) відновлення становища, яке існувало до порушення;
- 3) зміна правовідносин;
- 4) припинення правовідносин;
- 5) відшкодування збитків та інші способи відшкодування майнової шкоди.

Інші способи передбачають необхідність винесення рішення юрисдикційним органом.

Дії того, хто захищається, мають бути спрямовані виключно на припинення порушення його права та інтересу. Якщо мета досягнута, то подальші дії не можуть визнаватися самозахистом. Факти перевищення меж самозахисту встановлюються юрисдикційними органами [4, с.198].

Проте, слід відзначити той факт, що на практиці самозахист права інтелектуальної власності в глобальній мережі Інтернет не може проходити так чітко і визначено, як це передбачено законодавством України. Ця проблема викликана безпосередньо самою природою глобальної мережі. Які ж дії може здійснити особа для захисту свого порушеного права в Інтернеті?

Найбільш ефективним і простим засобом захисту, скажімо, авторського права в мережі є використання знаку охорони авторського права (знак копірайту), який складається з 3 елементів знаку ©, найменування правоволодільця, рік першого випуску [5, с.8].

Більшість дослідників рекомендують використовувати технічні засоби захисту авторського права в Інтернеті. Серед них можна виділити такі, як саморуйнування документа при несанкціонованому копіюванні; криптографічні конверти; подання твору з обмеженою функціональністю; використання кодів слів та ін.

Також для захисту авторських прав у мережі можна запропонувати апаратні засоби захисту, коли користувач задля копіювання інформації повинен придбати певний пристрій; виконувати програми, які завантажуються під час роботи з інформацією в мережі після сплати певної суми користувачем і стираються після закінчення сеансу; технології цифрового підпису тощо [6, с.15.].

Отже, проблема захисту прав власності в мережі Інтернет і протидію таким діям носить комплексний характер. Проблеми, які існують в Україні з приводу захисту авторських прав в Інтернеті, потребують негайного вирішення. Технічні засоби захисту прав інтелектуальної власності в мережі Інтернет, незважаючи на їхню численність, не можуть гарантувати надійність, оскільки будь-який захист може бути усунутий іншими технічними засобами. Виходом із цієї ситуації може бути лише прийняття нормативного акта, який чітко прописував би механізм реалізації протидії правопорушенням, що здійснюються за допомогою мережі Інтернет, і взаємодії операторів і провайдерів телекомунікацій з уповноваженими компетентними органами, суб'єктами авторського права й суміжних прав.

Література:

1. Бойченко А. Захист авторського права й суміжних прав в Інтернеті / Бойченко А. // Інтелектуальна власність. - 2012. - №6. - С. 38-44.
2. Про авторське право і суміжні права: Закон України за станом на 23.12.1993 № 3792-ХІІ // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994. - № 13. - ст.64.
3. Денисюк М. Інтелектуальна власність та Інтернет: нові можливості чи нові проблеми? / М. Денисюк // Інтелект. власність. - 2009. - № 6. - С. 9-12.
4. Борисенко І.Л. Особливості самозахисту прав інтелектуальної власності в глобальній мережі Інтернет // Часопис Київського університету права. - 2010. - №1. - с.197-201.
5. Кузнєцов К. Захист інтелектуальної власності в Інтернеті // Інтелектуальна власність. - 2011. - №8. - С. 6-10.

6. Ієвіня О. Охорона та захист прав виробників фонограм в Інтернеті // Інтелектуальна власність. - 2010. - №9. - С. 13-20.